

GANEK (74) *sb m*

-a- (66), -ą- (8).

-ą- (58), -a- (2); -ą- : -a- *Mącz* (19 : 1), *RejPos* (4 : 1); e *jasne*.

sg N gáneł (26). ◊ *G* gáneku (12). ◊ *A* gáneł (4). ◊ *I* gáneki(e)m (1). ◊ *L* gáneku (7). ◊ *pl N* gáneki (10). ◊ *G* gáneków (5); -ów (1) *Mącz*, -(o)w (4). ◊ *A* gáneki (5). ◊ *I* gáneki *RejWiz* (2), gánekami (1) *WysKaz*. ◊ *L* gánełach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. Różnej wielkości płaska przybudówka przy budynku (mieszkalnym lub kościelnym) albo dokoła niego, służąca jako przedsienie, sień, balkon, wykusz, krużganek, taras, położona na różnej wysokości (tuż nad ziemią lub specjalnie wysoko na dachu a nawet wieży); pergula *Mącz, Calep, Cn*; peristilium *Mącz, Calep*; peribolus *Calep, Cn*; ambitus *BartBydg*; antes, atrium, ex(h)edra, menium, pinnaculum, podium, proceristrium, specula, vestibulum *Mącz*; porticus *Calep*; embolus, menianum, praestega, propylaeum, prothyrum, provolantia tabulata, subvolamina *Cn* (51) : Ambitus, ganek *BartBydg* 8; *LibMal* 1547/133v; *HistAl* N3; Rzekł młodzyeniec/ bárzo rad/ wolę niż ty zamki/ Chociay widzę z dáleká ná nich dziwne ganki. *RejWiz* 64v; A ták moy miły brácie wierz mi owy zamki/ Omierzłyby drugiemu y z owemi ganki. *RejWiz* 70v, 10v, 25v, 46v, 64, 69; ROzboycę w iednę bronę wbieżeli do zamku/ Páni wyfle dzieweczkę co fie dzieie z ganku. *RejZwierz* 15, 46v, 108; Przybudował theż Ganek około wżytkiego Domu/ ktory był ná wzwyż pięć łokci/ y ktorego tramy Cedrowe leżały ná murze domu one⁸⁰. *BibRadz* 3.Reg 6/10; W niebytności krolewskiej dwie części zamku Krakowłkiego zgorzały nowo zbudowane [...]. W ten czas fie ludzi wiele potłukło ktorzy ogień gásiłi/ ábowiem fklepienie gankow ná nie vpádło *BielKron* 423v; Są też przy kościele w Meffe ganki w ktorych kupiectwá rozmaíte przedaią *BielKron* 457, 70v, [84²]v, 311v; Antes, Nomen ab Ante deductum, quo significantur eminentes lapides, aut loca a priori parte domus eminentia, Ganki przed domem. *Mącz* 11b; Est et atrium genus aedificii, ante aedes sacras. Ganek. *Mącz* 19a; Exedra vel Exhedra, Máły gmáfzek/ od domu trochę winiosły ganek/ Wyeżyczká. *Mącz* 110b; Menium. Budowanie s podśieniami ná słupiech łtoyące które yákoby wychodzy przez przed grunt á fundáment práwego budowania/ ganek/ przedfienie/ wykufz niektórzi zową. *Mącz* 216a; Pergula, Ganek przy domu wzgóre wyłtawiony ku letniemu siedzeniu álbo przechadzce vcziniony/ który y tám y lám może być przechodzón *Mącz* 291b; Pinnaculum, summitas aedificii in acumen tendentis, Szcit ná domu/ też gáneł *Mącz* 300c; Specula item, Ganek/ okno álbo wykufz z którego z domu wyglądamy/ wypátrownicá może być zwána. *Mącz* 407a; Vestibulum, Próżny plác przed domem/ podfienie/ przifienie/ ganek. *Mącz* 490a; Convestita lucis domus, Dóm gankiem ogárniony/ obefzły. *Mącz* 490d, 307c, 324b; *RejPos* 71v, 72, 259; *RejZwierz* 270; Także Krol Floryáńską bramą w Krakow wiechał/ Zaden fwiátłá wywieścić z okien nie zániechał. O pirwłzey w noc godzinie/ tám wżytki vlice/ Okná/ y dáchy pełno/ ganki/ y przecznice. *StryjWjaz* B4v, C2; Peristylum – Gáneł iaki widałz w kłałztorzéch. *Calep* 783b, 781a, b, 824a; *SiebRozmyśl* D, H3; Onę pošługe/ ktorą Złyduch łynowi Bożemu wyrządzał/ nołząc go po powietrzu/ po gánełach/ po gorách/ w to nákoniec obrocił/ áby Pan przed nim vpádł y chwałę Bofką mu oddał. *PowodPr* 52.

W charakterystycznych połączeniach: ganek dziwny (z dziwnymi przyprawami) (3), foremny, nowy, piękny, upstrzony, wysoki.

Wyrażenie: »ganek kościelny« = pinna a. pinnaculum templi Vulg (5): ognie/ Moloch/ Tofet/ konie słoneczne/ woz/ ktore byli wymalowali krolowie w ganku kościelnym we drzwiach/ wżytko wyglądził. BielKron 90v, 94v; RejPos 69v; WujNT Matth 4/5, Luc 4/9.

Szeregi: »obchod albo ganek« (1): Peristilium [...] Około słupie/ to yeft budowanie gdzie wkoło słupy łtoya yako tw [!] klastorzech bywają obchody albo ganki. Mącz 291c.

»sień albo ganek« (1): [Mojżesz] Połtawił też y ołtarz ofiary w łieni albo w ganku. BielKron 35v.

W przem (1) : A což to inego sprawuie/ iedno ten nieláchetny mistrz/ ktory káždemu z nas łzepce zá vchem: włzákes łin Boży/ pokuł łie chociać rzecz niepodobna/ á pułł łie z ganku. RejPos 71v.

2. Prawdopodobnie samodzielna kryta kolumnada (6) : *A iáko łię wyłżzey námieniło o oney ładzawce o ktorey łan ł. ktora miała pięć gankow/ y pięć mołtow/ z ktorych łię w pułłczano w one ładzawkę WysKaz 27, 26.*

W przem (4) : Z pierwłzego tedy Ganku/ to łeft z grzechu pierworodnego/ do ładzawki krwi Pána Chryłtułowej łpułłczamy łię przez mołł krztu ł. WysKaz 27, 27 [3 r.].

3. Altana ogrodowa lub pergola; pergula Mącz, Calep, Cn; antes Mącz (3) : *Antes [...] Ganki w Ogrodziech. Mącz 11b; Pergula – [...] Gánek miedziwinem. Calep 781a.*

Szereg: »chod albo też ganek« (1): Pergula [...] chód albo też ganek w ogrodzie á w łádu z obu łtrón winem kwieciem łięciem obelżły. Mącz 291b.

4. Korytarz; ukryty chodnik, tajemne lub podziemne przejłcie; mesauli Mącz; circuitus, cuniculus Calep (5) : *Mesauli, aedium itinera inter duo atria, łćianki/ Ganek Mącz 219a; Cuniculus – Gánek pod ziemiá podkopanie. Calep 277b, 277b.*

Szereg: »obchod, (i) ganek« (2): Labyrinthus, Lábirint/ Dedálułowe/ budowanie bárzo dżiwne wiele obchodów y ganków w łobie máyące/ w które gdy yeden włzedł trudno łie ztámtąd mołł wyplełł. Mącz 181a; Calep 197b.

5. Rodzaj sceny, estrady, miejsce gdzie urządzano widowiska; thymele Calep, Cn; xystus Calep; odeum Cn (2) : *Thymele – Ganek dla kugliarzew. Calep 1067a, 1150b.*

6. Wnęka z miejscem do siedzenia (1) : *Testudineum hexaclinon, Zásklepiony wykulł/ ganek. Mącz 452d.*

7. Pomost okręłtowy (1) : *Fori, plurali tantum, Ganek w okręłciech y tám y łám chodzenia vcziniony Mącz 134a.*

8. Wał ziemny, grobla (1) : *Choma, Ganek/ albo yáka wyniosłóć á podniełwienie od ziemie. Mącz 52a.*

9. Podwórze dla drobiu (1) : *Chors, Podworze/ Ganek/ ná ktorym łie kury páłá. Mącz 52b.*

10. Cięćie szermierskie; gladiatura Calep (2) : *Gladiatura – łćięćie łzermierskie, ganek szermierski. Calep 457a.*

W przem (1) : Pátrżze co łá zá łztuki łzermierłkie w mądrołći/ Pírwlży párat vczyniłł z łacney pocżłiwołći. A Potym ł łwiętey cnoty gdy vczyniłł ganek/ Pewnieć wnet dáđżá zá zyłłk bá y połłá wianek. RejWiz 80.

*** *Dubium (1)* : Tákże káždy wiedz/ iż wízytki krufzce/ rudy/ gąnki/ płoki rzeczne/ kámienie/ kiezy/ y ine fkárby zymne/ máią swoię włafność y wyobráżenie *BielKron* 26.

Synonimy: **1.** *gdańsk, gmaszek, obchod, podsienie, podsionek, przedsienie, przedsionek, przysienie, sień, szczyt, wieżyczka, wykusz, wypatrownica*; **3.** *chod, ścieżka*; **4.** *gdańsk, obchod*; **6.** *wykusz*; **8.** *podniesienie, wyniosłość*; **9.** *podworze*; **10.** *ścięcie*.

MM